

VISSZHANG.

A Nemzeti Ujság írja Négyessy László jubileuma alkalmából: „Nem igaz, hogy a tudósok száraz és unalmas emberek. Százszor érdekesebbek, mint akiknek a nevével állandó és már terhes találkozásunk van a fehér asztalnál vagy az újságok hasábjain, csak meg kell látni az érdekességüket. Nincs semmi akadály a tudóskultusznak, sőt nagy könnyebbséget látok a munka megindításánál. A tudósokból nem kell előbb nagy embert csinálni, mint a művészekből vagy a politikusokból”. (Béry László cikkéből, márc. 8.)

*

„A szegedi dóm nagy orgonája egyszerre belépett a nemzetközi zeneművészeti köztudatba és mikor Dohányi mester Szegedi miséjét a rádió kábel útján egész Európának közvetítette, százezrek és százezrek hallgatták a Szegedi mise kíséretékepen a hatalmas orgona bűgását. És a hangszer hatása azóta sem szűnt meg”. (Klebensberg Kunó gróf vezércikkéből, Nemzeti Ujság márc. 8.)

*

Prágai hírek szerint a cseh elnök egymillió koronás adományát, amit magyar kultúrcélokra szánt, arra akarják fölhasználni, hogy éket verjenek a magyarságba és az alapítvány segítségével megszervezzék a csehbarát magyar kultúregyesületeket . . . (Ez előrelátható volt.)

*

Égész terjedelmében idézni kellene, de csak néhány mondatát idézhetjük annak az írói arcképnek, amit Csányi Zoltán rajzolt Szeftü Gyuláról a B. H. márc. 10-i számában: „ . . . Szeftü Gyulának, bár minden írását a legmélyebb patriotizmus hatja át, tömegek ítélletével és előítéleteivel kell harcolnia történetírói eredményeinek elfogadásáért. Igaz, hogy az a tömeg, amely az ő patriotizmusát nem érti meg, jórészt a söntések asztaltársaságaiból verődik össze, de így is tájós érzés lehet számára, hogy vannak olyan magyarok, akik az ő legspon-tánabb lelkesedéssel folytatott nemzeti irányú tudományos törekvéseit félreértik. Történetírói munkásságában a legnemesebb értelemben vett patriotizmus vezet, de ez a patriotizmus finomabb árnyalatú, másfajta, mint a szimpla embereknél, akik az iskolákban magukba szívott romantikus és szentimentális történet-szemlélettől nem tudják függetleníteni magukat”. (Ehhez csak azt a megjegyzést lehet fűzni, hogy — sajnos — néha a söntések asztaltársaságainál magasabb nivójú közületek is értelmetlenül állanak Szeftü Gyula patriotizmusával szemben.)

*

Ravasz László mondotta: „ . . . A protestantizmust jellemzi a szó tiszta értelmében vett mindenkori modern irányzat . . . A protestantizmus átmelegítő, ki-nyúló, felhőkbe-vesző liráját kiérzem Berzsenyi ódáiból, amely a hideg formák között is úgy susztorog tovább, mint a megoldvadt érc . . . ” (Pesti Hírlap febr. 13.)

*

A pápa rádió-szózatából: „ . . . Békesség a földön a jóakarató embereknek . . . Maradjatok helyeteken, hogy megkaphassátok az elenyészhetetlen dicsőség koronáját . . . Üdvözlöm azokat, akik nem élnek az Egyházzal közösségben! Naponta igen-igen imádkozom értetek, hogy Isten világossítsa meg lelketeket . . . ” (Szegedi Uj Nemzedék, febr. 13.)

*

Sufflay Milánról írta Battorych Kornél: *Pesti katedráját nem foglalta el. Távoztatott volna ő is ülével nélkül, mint annyi horvát emigráns. Koronatanú vagyok rá, milyen régi vágya volt a pesti tanszék és mily örömmel fogadta a meghívást és a kinevezést. Azonban alighogy ez megtörtént, jött a Rádics-gyilkosság és Horvátország története új sinekre robogott át. Ha csak a saját érdekeit nézi, eljött volna. Úgy érezte azonban, hogy neki otthon fontosabb kötelességei vannak és maradt Zágrábban. Mi, néhányan intimusai, azt gondoltuk, hogy külföldön reá nagyobb hivatás vár, mint amelyet otthon teljesít. Vértanúhalála a bizonyíték, hogy neki volt igaza.*

*

A Délmagyarország írja: „Miért kell bezárni a klinika betegszobáit és miért kell bezárni a szegedi iskolák harminc osztályát? Amíg a nemzet él s amíg az ország terheket tud viselni, megbukhatik-e az az ügy, melyet a klinikák betegszobáinak s az elemi iskolák tantermeinek kell szolgálniuk?” (Persze, hogy nem bukhatik meg, de kevesebbet kellett volna lármázni és közvéleményt lázítani, akkor most nem következett volna be ez a „takarékosági” hullám.)

*

Sebestyén Károly írja a *Pester Lloyd*-ban (jan. 3.): „Példásan világos okfejtés, tiszta épület és eszmei tartalom jellemzi irodalmunkban Bárány Gerő egész működését, aki a budapesti közgazdasági karon a filozófiát adja elő. Állandó figyelemmel kísérik az ő írásait és fölismerünk benne egy vezető gondolatot, amely lelkesíti és mozgatja őt: a praktikus idealizmus, mely nyilván a nagy német idealistákhoz csatlakozik, — Euckent is beleszámítva — de végső elemzésben mégis önálló értéket képvisel, mert Bárány idealizmusát erős nemzeti szellem, magyar érzés fűti... Bárány irodalmi-tudományos működésében a figyelmes olvasó észre kell hogy vegye a fölfelé és előre való törekvést...”

*

A nemrég elhunyt Jakab Ödönről írja a *Pesti Napló* (márc. 6.): „... iskolás irányítója volt irodalmunknak”. (Iskolás?)

*

Móricz Zsigmond írta egy polémia kapcsán: „En a kultuszminisztert nagy kapacitású államférfinak tekintem, pl. amit legújabbán a városi politika terén kezd, méltó a lelkes figyelemre. Tudom és nem tudom eléggé nagyrabecsülni azt azt ötezer népiskolát, amit épített. Tudom, hogy egymaga többet épített, mint a kiegyezés óta az összes kultuszminiszterek együttvéve. Különösen fajmagyar területen. Mert a régi politika a határok, a nemzetiségi határok megerősítése volt”. (Nyugat 1931: 360.)

*

A legokosabb szót eddig Schöpfung Aladár mondotta abban a polémiaiban, amely a „Magyar történetírás új útjai” című és Hóman Bálint szerkesztésében megjelent mű körül keletkezett: „Az új iskola művelői ma már elfoglalták a magyar tudomány fellegvárát... Egészséges tudományos életben egy tudomány szellemének és módszerének ilyen gyökeres átalakulása nem mehetne végbe nagy eszmei harcok nélkül. Nálunk ráhagyják a polémiait az újságírókra és pasquillus-szerzőkre... Ezek az egész vitát politikai térre terelik, ahol a dolgok természetéből folyólag nem lehet tudományos kontroverziákat eldönteni... A

hivatalos tudomány kötelességet mulaszt, ha némaságával elősegíti ennek a fontos tudományos kérdésnek idegen területre hurcolását". (Nyugat 1931: 404.)

*

„Nyolcvan esztendeje, hogy meghalt Döbrentei Gábor, akiről annyit jegyzett fel az utókor: tudós és költő volt, de akik mélyebben foglalkoznak személyével, tudják, hogy egyik képviselője is volt annak a korszellemnek, amely a múlt század elején irodalmi szalonokban és tudósok összejöveteleiben élt. Egyik motorja volt kora irodalmi mozgalmainak. Mindenütt megjelent, vitatkozott, rábeszél, korholt, lelkesedett s nem véletlen, hogy egyik életrajzírója így jellemezte: a tudomány és belletrisztika legnagyobb agitátora. Kodexet fedezett fel, folyóiratot szerkesztett s ez utóbbiban tüzték ki a híres drámai jutalmat, amelynek eredménye a Bánk bán lett. Őt is utólrta a közpályán mozgó tragédiája: szembekerült barátaival, főleg Kazinczyékkal s a küzdelemből legyőzötten vonult vissza és mint boldogtalan, mellőzött ember végezte be harcokban, tervezésekben s alkotó munkában is gazdag életét. Nem ismerte el a kora, sőt halála után sem kapta meg a neki járó elfogulatlan kritikát, de most, hogy közel egy század szemszögéből tekintünk vissza a polihisztor téhetségű emberre: tudjuk, hogy magvető értéke volt a magyar életnek". (B. H., márc. 29.)

*

„Valahol, valakinek el kell kezdeni a munkát a magyar katolikus irodalom megteremtésére" — írja Gáspár Jenő a Nemzeti Ujságban (márc. 20.). — Ugyanaznap ezt olvassuk a Magyarországon: „A Bethlen Gábor-Szövetségben nagyszerű, új lendületet fog nyerni a református és evangélikus összefogás, amelyet a protestáns társadalomban realizálnak ..."

*

Londonból jelentik: Middlesborough-ban (Yorkshire) ifjú katolikusok csoportja megzavart egy protestáns gyülekezetet. A rendőrség megérkezésére elmenekültek a támadók.

*

A Magyar Történelmi Társulat egyhangú határozata: „Kegyeletes kötelességnek tesszünk eleget, ha fölemeljük szívmunkatársaságunk egykori nagyérdemű, szeretett elnökének, boldogult Thallóczy Lajosnak emlékéért. Néhány csapongó fantáziájú, hiszékeny ember olyan váddal illette őt, amely bennünk csak a legmélyebb megütközést keltheti. Azt állítják, hogy Thallóczy Lajos képes lett volna nemzetietlen, Rákóczi sértő munka megírására valakit felbérelni. Thallóczy mély hazafisága, a történetíróról táplált magas felfogása eleve kizárja annak lehetőségét, hogy benne ilyen gondolat felmerült volna, vagy hogy bárki kedvéért is ilyen ügyet közvetítésére vállalkozott volna. Ki kell jelentenünk, hogy továbbra is a legnagyobb szeretettel és megbecsüléssel viseltetünk megboldogult nagy elnökünk emléke és egyénisége iránt".

*

A Szegedi Új Nemzedék írja a csanádi püspökről, húszéves jubileuma alkalmából: „Markáns egyéniségének stílusához tartozott az a kijelentése, amit oláh földön tett, hogy nem lehet azt kívánni, hogy egy bilincsbevert nép — a magyar — örömmel rázza bilincseit".

*

„Magyarországon mindenki író... — állapítja meg Aradi Zsolt. — Kóros elváltozás, hogy oly sok nyomorgó, mezitlábás magyar író jelenik meg a láthatáron“. (Magyarság, márc. 29.)

*

A Cobden-szövetség egyik előadója mondotta: „A jelenkor a kései individualizmus kora, amelyet fel fog újra váltani a kollektív lélek (?). Ez a tünet ma még nem tudatos és az emberiség rémkép gyanánt érzi, de az orosz filozófia már régen előrelátta az individualizmus csődjét...“

*

Luczkó Géza tárcájából (Pesti Napló ápr. 5): „... Az országos Kazinczy-ünnep akadémiái díszülésén Toldy Ferenc mondotta az emlékbeszédet s folyton úgy emlegette Kazinczyt, mint a legnagyobb magyar költőt s ezt a megállapítását áhitattal hallgatta az első sorban ülő Arany János, aki valóban a legnagyobb magyar költő . . . Kazinczy maga Kiss János szuperintends urat nagyobb költőnek tartotta, mint Csokonait“. (Ma is vannak, akik Adyt és Babitsot még igen, de Szabó Lőrincet és Mécs Lászlót már nem vallják magukénak.)

*

Napihir: Gróf Klebelsberg Kuno kultuszminiszter körrendeletet intézett valamennyi tankerületi főigazgatósághoz és tanfelügyelőhöz a magyar könyvnap ügyében. A magyar könyvnap a Magyar Írók Egyesületének kezdeményezésére május 4-én és 5-én lesz és célja az, hogy a magyar irodalom nemzetfentartó jelentőségéről és a magyar könyv támogatásának fontosságáról az egész társadalmat meggyőzze és hogy a magyar irodalom szeretetét és a magyar könyv becsülését a jövő nemzedék szívébe mentől erősebben belevigye. A miniszter az utóbbi cél érdekében elrendeli, hogy a közvetlen vezetése és rendelkezése alatt álló középiskolákban, középfokú és alsófokú tanintézetekben május 4-én és 5-én az egyik magyarnyelvű óra keretében a magyar könyv fontosságának és megbecsülésének ismertetéséről gondoskodás történjék.

*

Gömbös Gyula mondotta: „Fölpanaszolják, hogy nehéz helyzetünkben új egyetemeket létesítettünk, már pedig minden nemzet annyit ér, amennyit a tudósai érnek“. (Uj Nemzedék ápr. 21.)